

Devlet iplerinden kurtulunca...

Yıldıray Oğur, 19 Ekim 2020

<https://www.karar.com/yazarlar/yildiray-ogur/devlet-iplerinden-kurtulunca-1587448>

Videoyu herkes görmüştür.

Denizli’de koronavirüs denetimi yapan Vali Ali Fuat Atik, belediye başkanı, emniyet müdürünün de olduğu kalabalık bir heyetle dükkânları gezerken bir dönercinin önüne geliyor. O sırada sırtı Vali’ye dönük yüzü maskeli dönerci yanmasın diye tavuk dönerini kesmekle meşgul.

“Dönerci” diye seslendiği döner ustasından yine beklediği ilgiyi ve saygıyı görmeyen Vali, bir anda hiddetleniyor.

Dönercinin maskesinin burnunda olmadığını söylüyor, ‘eldivenin yok’ diyor, sonra bir ara “Patronun nerede” diye arıyor, hemen sonra da yanındakilere seslenip “faaliyetten men” talimatı veriyor.

Krizin, pandeminin ortasında en az beş kişinin ekmek kapısı olan bir dükkânı Ankara’nın atadığı, bir kaç sene kalıp gidecek, ay sonu maaşı garanti bir vali tepesi atıp kapatıyor.

Bir valinin böyle ayaküstü dükkân kapatma yetkisi olmadığı gibi, dönerci ustalarının, lokantalardaki servis elemanlarının eldiven takması da yasak.

Ama Cumhurbaşkanlığı sisteminde valiler artık bir nevi yerel cumhurbaşkanı. Ağızlarından çıkan kararname gücünde. Tepedeki rol modelleri Cumhurbaşkanlığı partili olunca, artık iktidar partisinin il başkanlarıyla yarışacak kadar rahatlar. Hesap vermek diye bir derterleri olmadığı gibi, hesap sormaya cesareti olan da kalmadı. O yüzden ağızından çıkan “faaliyetten men” kararı hemen uygulanıyor.

Bu olay Cumartesi günü yaşandı.

Denizli yerel medyasında haber oldu, yerel tvlerde gösterildi.

Vali bey tabii ki bu sıkı denetimi nedeniyle yerel medya tarafından takdir edildi.

Görüntüleri çeken İHA’nın haberini kullanan Denizli Son Nokta Gazetesi “**Valiye meydan okuyan esnaf ticaretten men edildi**” başlığını attığı haberinde şöyle demiş: “**Denizli Gazi Bulvarı üzerinde denetime çıkan Vali Ali Fuat Atik, uyarısına rağmen eldiven takılmadan döner kesilmeye devam edilen işletmenin faaliyette men edilmesi talimatını verdi.**”

Denizli Horoz gazetesi de takdirle vermiş haberi:

“**Vali Atik önce uyardı, sonra işletmeden men etti: Denetim sırasında eldivensiz çalışan bir iş yerini uyararak Vali Atik, döner kesmeye devam edilmesi üzerine işletmenin faaliyette men edilmesi talimatını verdi.**”

Aslında olay Denizli sınırları içinde kalsaydı, bu sınırlar içinde horozu ötene kimse ‘yanlış yaptın’ diyemezdi

Ama ne büyük aksilik ki Vali’nin hiddetlendiği anlar kameralarca kaydedildi ve görüntüler de ertesi gün yani Pazar günü sosyal medyaya düştü.

Mesele yerelden ulusala taşındı, Vali’nin hükümrانlık alanı dışında yaşayan insanlar bu nobranlığı gördü ve büyük bir tepki oluştu.

Ses çıkarıcılar arasında çok sayıda iktidarı destekleyen gazeteci, trol hesap da olunca, daha sonra yayınlandığı mesajında İçişleri Bakanı da bu görüntüleri tasvip etmeyenler arasında yer alınca, ki muhtemelen tecrübeli bir siyasetçi olarak öncesinde Vali’yi özür dilemesi için uyarılmıştır, Vali bey, baş edemeyeceği ve kendisine maliyeti olacak bir toplumsal basınçla karşılaştı, bir gün önce olan olay bir anda gözüne yanlış görünüyordu.

Sosyal medya hesabından paylaştığı (tashihler ve bozuk Türkçe yüzünden üç kez) mesajında “yaşanan diyalogda şahsımın yaklaşımı, üslubum ve kullandığım ifadenin gönül kırıcı bir yaklaşım içermesi hakikaten şahsımı da üzdü. Bu sebeple vatandaşlarımızdan bu tutum ve yaklaşımın sebebiyle özür diliyoruz” dedi, dönercinin de kapatılmayacağını, yarın gidip onu ziyaret edip gönlünü alacağını söyledi.

Günün sonunda Denizli dışındaki insanlardan gelen toplumsal baskı Vali’ye özür diletmiş oldu.

İş ulusala taşınmasaydı, valinin iktidarını, kariyerini borçlu olduğu çevrelerden, hatta doğrudan İçişleri Bakanı’ndan bile eleştiri gelmeseydi, koskoca Vali’nin o dönerci ustasına bir özür borcu yoktu.

Zaten özrünü de muhatabı olan dönerciye telefon açıp dilemedi. Baş edemediği tepkilerin geldiği Twitter’da yayınladı.

Özür mesajında keyfi olarak kapatma talimatı verdiği dönerciden değil, “vatandaşlardan” özür diledi, “Şahsımın yaklaşımı, şahsımı da üzdü” derken de bize karşımızda bir insan değil, bir makam olduğunu yeniden hatırlattı.

Fakat vatandaşlar olarak devlete attırdığımız bu geri adım, uzun süredir ilk defa bir devlet yetkilisine diletmişimiz bu özür bizi şımartmamalı.

Vali bey şanssız bir devletlü sayılır.

Yaptığı kameralar tarafından yakalanıp, ülkede vatandaşların elinde devlete karşı kalan son denetleme imkânı sosyal medyaya düştü.

Hesap vermek zorunda olmadığı ama gücünün de yetmediği kalabalık bir kitlenin hücumuna uğradı, arkasında da Ankara’dan kimse durmayınca geri adım atmak zorunda kaldı.

Devlet her zaman bu kadar kısıvrak yakalanmıyor.

Örneğin, daha geçen hafta 106 yıl sonra Şehir Tiyatroları'nın resmi programına giren ilk Kürtçe oyun Beru'yu "kamu düzenini bozabileceği" gerekçesiyle oynanacağı akşam yasaklanan Gaziosmanpaşa Emniyet Müdürü ve Kaymakamı, bu tiyatro oyununun kamu düzenini nasıl bozacağını sorulara bir açıklama yapmaya dahi tenezzül etmediler.

1981 yılında İtalyan oyun yazarı Dario Fo'nun yazdığı, Türkçesi Devlet Tiyatroları tarafından oynanmış, Kürtçesi üç yıldır 100'e yakın kez oynanan, polisin daha önce tekstini okuduğu, gelip izlediği, kameraya çektiği bir oyununun yasaklama nedeninin "PKK propagandası" olduğunu iddia eden İstanbul Valisi ve vali kökenli atanmış İçişleri Bakan Yardımcısı da bunu neye dayanarak söylediklerini dahi açıklamaya gerek duymadan, kararı eleştirenlerin üzerine parmak salladılar.

Zaten aynı İçişleri Bakan yardımcısı önceki hafta da Van'da köyünden helikopterle gözaltı alındıktan iki gün sonra hastanede yoğun bakımda bulunan 64 yaşındaki yoksul bir köylünün ölümü üzerine kendisine sorulan makul soruları yine "terör örgütüne alet olmak" suçlamasını başından savmıştı.

Yine geçen haftalarda sahih olmadığını düşündüğü hadisi eleştirmek için sosyal medya hesabından tersine çevirip paylaşan bir kadını ifadeye çağıran polis, Dirilişli, Yükselişli padişah dizileriyle dalga geçen bir tweeti yüzünden evi kobralarda basılıp gözaltına alınan gazeteciye sorgulayan savcı da bu yüzünden çok rahattı.

Artık devlet o kadar canının istediğini yapıyor, yüreğinin götürdüğü yere gidiyor ki yine geçen hafta Enis Berberoğlu hakkında Anayasa Mahkemesi'nin verdiği hak ihlali ve yeniden yargılama kararını, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, anayasanın açık hükmünü ihlal ederek tanımadığını açıkladı.

İki yazısı, beş tweeti, üç telefon konuşmasını gerekçe gösterip insanları "Anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs" ten müebbetle yargılayan bir mahkeme bizzat kendisi anayasal düzeni yıkmış oldu.

Artık bizi duymayan, bize ihtiyacı kalmayan, varlığını bize borçlu olmadığını düşünen, hikmet-i hükümetinden sual soracak elimizde bir güç de kalmamış bir devlet var.

Devlete karşı elimizdeki son güçleri de 2017 referandumunda devrettik.

Bütün yetkileri tek bir seçilmişe verdik. Devlet tek bir seçilmişten ve onun atadığı atanmışlardan oluştu.

O atanmışlar da artık bize değil, kendilerini seçene karşı sorumluluk duyuyor ve sadece ondan çekiniyor.

Meclis'in gücü budandı, siyaset kurumu, partiler, bakanlar zayıfladı.

Atanmışlara karşı seçilmişleri güçlendirmek için verilen bir mücadelenin sonunda geriye tek bir seçilmiş dışında, bütün atanmışların seçilmişlerden üstün hale geldiği bir sistem kaldı.

Artık halkın beş yılda bir Cumhurbaşkanı'nı seçmek dışında devlet üzerinde bir otoritesi yok.

Elimizde kalan tek güç tweet atmak.

Ama o da herkes üzerinde etkili değil.

Örneğin Meclis plakalı makam arabasını belediye görevlisinin üzerine sürüp yere düşüren şoförünün yaptığı için özür dilemeye tenezzül bile etmeyen, bu vandallığı “doğal olarak” diye savunan milletvekili üzerinde herhangi bir gücümüz yok.

Çünkü o milletvekili biliyor ki liderinin desteği sürdükçe artık ne hukukun ne de halkın elinden bir şey gelmez.

Aynı özgüven içinde eski bir İçişleri bakanı, eski bir korgeneral, eski bir albay, suç örgütü liderliğinden hapisten yeni çıkmış, daha yeni bir cinayete azmettirmekten 17 yıl hapis cezası almış biriyle marinada rahatça poz verebiliyor.

Biliyorlar ki artık 24 yıl önceki Susurluk gibi bu fotoğrafın üzerine gidecek bir medya yok, savcı yok, Meclis'te de bunun için araştırma komisyonları kurulamayacak.

O fotoğraf karesi artık bir acil durum işareti olmalı.

Bütün dünyada demokrasi ve hukuk tarihi raison d'Etat/hikmet-i hükümet zihniyetindeki iktidarları dizginlemenin de tarihidir.

Ama Türkiye'de bu biraz daha acil bir meseledir.

Çünkü Türkiye'de tarihin birincil aktörü her zaman devlet olmuştur.

Türklerin tarihteki en büyük eseri devlettir.

Toplumsal sözleşme modellerinin aksine bizde devleti millet değil, milleti devlet yaratmıştır.

Önce ordu ve devlet kurulmuş sonra ona uygun bir tebaa oluşmuştur.

Başka aktörlerle bu rolünü paylaşmayı sevmeyen, hesap sorulmaktan hoşlanmayan, “vergilerimizle” edebiyatından anlamayan, varlığını kendisine borçlu olduğunu düşünen, egosu şişik, itibarından taviz vermek istemeyen, vatandaşın hizmetkarı olmayı içine sindiremeyen, büyük bir hayran kitlesi olduğunun da farkında olarak şımarıkça davranabilen bir devlettir bu.

O yüzden Türkiye'de demokratik bir düzen, bir hukuk devleti ancak bu şımarık devlet dizginlendikçe, ipleri sıkıca kavrandıkça kurulabildi.

Tarihimiz iplerinden kurtulup boşta kalan bir devletin neler yapabileceğinin acı örnekleriyle dolu.

En büyük travmalar, acılar bu ülkede tek aktör olan devlet eliyle yapıldı.

Bugün vatandaşların büyük bir kısmı, özellikle daha önce devlete karşı şüpheli ve eleştirel olan dindar kitleler, devlet-millet kaynaşması heyecanı ile içine düştükleri devletperestlikle farkında değiller.

Din ve milliyetçilikle kutsallaştırdıkları devletin her kararını, her hatasını, her füzmesini, her bir memurunu, polisini, askerini savunmakla, devleti şımartmakla meşguller.

Ama maalesef bugün vatandaşlar olarak devletin kontrolünü hızla kaybediyoruz.

Devletin ipleri elimizden bir kez daha kayıyor.

Yani kötü yakalanmış Denizli Valisi'ne atılan geri adım kimseyi yanıltmasın.